

Тэрэза Сцізорык. Аўтарскі каментар да кнігі "Твая Зіма"

I. Зіма...

"Твая Зіма" – Кніга Сустрэч: па сутнасці, *хроніка добра і зла ў адносінах Дваіх*, філасофія зносін, заснаваная на дэталях амаль міжсветных сутыкненняў і размоў.

"Зіма" напісаная ў час, калі маім натхненнем быў Мідас – ганарліва-уладны напаўміфічны-напаўтэатральны персанаж, якога ўвасабляла мая Муза падчас нашых сустрэч, лейтматыву гэтай кнігі. Вобраз Мідаса быў акружаны трапятаннем і містыкай, і мне гэта вельмі падабалася, але роля яго *ахвяры* патрабавала вялікага душэўнага напружання, пакутванне ад якога адчуваецца нават скрозь тыя вершы, якія апраўленыя не духам буры, уласцівым Мідасу, а міжзавейнай ціхамірнасцю, уласцівай мне...

У рукапісу – пад назвай кнігі стаіць прысвячэнне: "Лепшаму Злодзею ў маім жыцці!" Грозныя чараўнікі былі вяршыняй ампула Мідаса, той вяршыняй, якая прывабіла мяне ў самым пачатку, і той, на якую я спрабавала ўзняць яго шматлікія паэтычныя адлюстраванні. Але "Твая Зіма" – не выстройваецца як апаваданне толькі пра пагрозліва-цёмныя бакі натуры маёй Музы, наадварот... Па большасці, яна – пра тыя цудоўныя зімовыя прабліскі *святла*, якія ўспыхвалі ў нашых ролевых адносінах, і, каб не надаваць больш важкасці змроку, чым святлу, я не пусціла слова "Злодзей" на тытульны аркуш.

"Твая Зіма" – гэтка сімвалічны шлях ад снежня 2002 да снежня 2003, таму, хоць некалькі вершаў было дапісана ў першай палове 2004, кніга датаваная 2003 годам, яе сэрцам. Памятаю таксама, у студзені – з долей чорнага гумару вырашыла, што калі ў кнізе маецца верш пра тое, што Аўтару прадказалі смерць да дваццаць трэцяга Дня Нараджэння, будзе *сюжэтна правільна* пакінуць інтрыгу, ці перажыў Аўтар гэты рубаж ☺. Гэта нават болей значная прычына, па якой у "Тваёй Зіме" няма вершаў, напісаных ужо ў дваццацітрохгадовым узросце.

Як не аднойчы адбывалася (і адбываецца!) у маім сімвалічным пісьменніцкім вымярэнні, у містычнае месца дзеяння пераўтварылася месца рэальнае. На абароце тытульнага аркуша (у выданай версіі – на франтыспісе) – уваход у той самы будынак, які з'яўляецца ў вершах Часу Мідаса пад назвай Капліца Кветак... Гэты здымак я зрабіла ў той дзень, калі ўбачыла Капліцу Кветак упершыню.

II. Разыходжанні

Разыходжанняў з "папяровай", выданай кнігай – няшмат. Выправіла пару адруковак (смешных няма, а то пералічыла б), замяніла некалькі знакаў прыпынку (у 2003 годзе я мела прыхільнасць да мудрагелістай пунктуацыі) і вярнула некалькі радкоў, якія не ўвайшлі ў друкаваны варыянт. Усе гэтыя маленькія змены робяць тэкст бліжэй да першапачатковай задумкі.

Дадам, што ў папяровым выданні "Тваёй Зімы" – любімае мной і не раз ужытае слова Створца (скарачэнне ад *Стварыцель* – гібрыд ад слоў Стварыцель і Творца, прыдуманых мной, а пазней і пачуты ў касцёльных малітвах) было заменена карэктарам на слова Творца. Паколькі сэнсавы падзел быў для мяне знакавым, я вярнула яго ў электроннай версіі кнігі. Тлумачу: Творца – гэта і творчая асоба, і Бог-Стварыцель, Створца – толькі Стварыцель.

III. З палёў і з варыянтаў

Эпіграфы. Словы Віктара Гюго ўзятыя з рамана "Чалавек, які смеецца". Словы Марка Аўрэлія ў арыгінале гучаць так: "Ek su panta, en soi panta, eis se panta". Словы Вільяма Шакспіра ўзятыя з п'есы "Рычард Трэці", з дыялога Ледзі Анны і Глосцера, які я вельмі люблю.

Уступ-прысвячэнне ("Снежань... Шлях да з'яўлення Бога на Зямлі..."). Напісаны 22 снежня 2003 года ў Варшаве. Спадзяюся, паміж яго радкоў можна прачытаць: кніга – не толькі гімн Таму, хто натхніў мяне, але і гімн Той, што натхніла мяне, – *самой Зіме*. Сапраўды, Зіма – не проста мая любімая пара года: мае адносіны да яе можна назваць сакральнымі.

Зімовая Гармонія. Вярнула першую версію другой страфы. Не памятаю, чаму змяніла яе, але зараз больш падабаецца, як было спачатку. У выданай версіі:

Я падаю з аблокаў, дзе жылі
Калісьці мы, і новых промняў цені
Падказваюць, што там, дзе Край Зямлі, –
Твой непразрысты лёд яе сустрэне.

Шматкроп'е над "і". Гэтая тэма ад душы развітая ў паэме "Поэзия Точки" з кнігі "Рікуд".

Сцяжынкi. Першапачаткова гэтая песенька пачыналася словамі:

Любы, дазволь прыйсці да Цябе,
Дазволь да Цябе ісці...
Любы, дазволь прыйсці да Цябе,
Дазволь да Цябе ісці...

Дым. Гэты верш з трыптыха "Ноч Незнаёмецкай" – у рукапісу называўся "Marlboro's". Весела ўспамінаць, як Крыштаф – той, хто з'яўляўся маім спадарожнікам у "Дыме", – не любіў, калі я згадвала на старонках кніг рэальныя назвы яго цыгарэт. Я, наадварот, заўсёды любіла рэальныя дэталі ў нерэальных апавяданнях... Але менавіта ў гэтым выпадку – ён пераканаў мяне. Добра, што дым вячэрняй прагулкі – зрабіўся нечым большым за кольцы тытуню, і "шэрыя духі над зеўрамі" атрымалі поўную свабоду.

Той не чуе мяне, хто глядзіць на цябе. Адзін з варыянтаў адказу на пытанне, якое было "балючым" для нас з Мідасам: якую каштоўнасць мае творчы водгук на чыюсьці творчасць і ў чым яго прызначэнне?

Слёзы. 21.01.2004. я дапісала эпіграф-прысвячэнне: "Я не ведала слёз, толькі словы пра іх, а ты не меў пачуццяў, толькі веды пра іх", – але не ўключыла гэтыя словы ў кніжную версію, каб не адхіліць увагу ад асноўнай задумкі верша.

Глядзець на святло. Дваццаты радок існаваў таксама ў варыянце: "Між паняццяў: што ёсць – усё?" – а трыццаць восьмы: "Два пытанні, два «быць ці не быць»".

Мідас. Ужо не ведаю, ці знарок, ці таму, што перакладала па памяці, згубіла ў перакладзе трэцюю страфу. Пераклала яе толькі зараз, выданая версія – была без яе.

Чытальня. Эх-х... Светлай памяці Чытальнай Залы старой добрай "Ленінкі" – былой Нацыянальнай Бібліятэкі, куды зараз і не ўвайсці, каб парадаваць Настальгію... Колькі асаблівых момантаў звязана з той Бібліятэкай... У Чытальнай Зале – пісала вершы пад уплывам толькі што знойдзеных інфармацыйных скарбаў, у Музычнай Зале – упершыню слухала альбомы сваіх Муз, у Мастацкай Зале – увосень 2004 пазнаёмілася з Любоўю свайго жыцця... Успамінаю – і хачу ў Мінулае, хачу ў маё каштоўнае "маленькае драўлянае купэ"...

Каланада. Першы варыянт чацвёртага радка дзевятай страфы: Як любіць крохкасць – Свету Будаўнік!

І варыянт з выданай кнігі: (З нас цешыцца нябёсны Будаўнік.)

Той радок, які ўзяла для электроннай версіі, па праўдзе быў чыстым, але... Мідасу было *небяспечна* казаць, што Бог з яго смяецца ☺.

...Занатоўка – падобная на верш у прозе:

(20.12.2003.) Адзін край неба – на тваім плячы, другі – на маім. Разыдземся – і ўпадзе неба. Таму мы будзем Каланаду, якая, трымаючы небасхіл, дазволіць нам разысціся. Але і магутныя калоны гатовыя абрынуцца. І мы разумеем, што паасобку – не ўтрымаць сваю палову неба ні мне, ні табе.

Шукаючы Месяц. Верш быў напісаны ў якасці школьнага сачынення на тэму "Мае планы на будучыню". Планы, як бачым, надрэнныя, тым не менш, пасля кожнага сачынення ў гэтым родзе – мяне выклікаў да сябе школьны псіхолаг і спалохана дапытваўся, што я мела на ўвазе ☺... Але складу кветачку ўдзячнасці пад класныя вокны, сказаўшы, што мне давялося вучыцца ў трох школах, у кожнай з якіх змяняліся настаўнікі, і ніхто і нідзе не забараняў мне пісаць сачыненні ў вершах. Адзнакі былі па справядлівасці рознымі, але праца заўсёды залічвалася і словы "так не прынята" не гучалі. Ці не цудоўна?

Адказы Кармэн. Мідас выконваў ролю Тарэадора ў двух спектаклях: у "Дон-Кіхоце", дзе граў Эспаду, і "Кармэн-Сюіце", дзе граў Эскамільё. А я з юнацтва захаплялася паэтычным цыклам "Кармэн" Аляксандра Блока, прысвечаным Любоўі Дэльмас, і ўсім, што мае дачыненне да яго стварэння. Уражаная вобразам Тарэра, увасобленым сваёй Музай, я падумала, што цікава было б напісаць "шматпластовыя" вершы, якія аб'ядналі б усе чатыры галасы: Кармэн, Тарэра, мой і Мідаса. Вершы, у якіх звяртаюцца адзін да аднаго, раскрываючы свае адносіны, Кармэн і Тарэра – і адначасова Паэт і Муза. Я ажыццявіла гэтую задумку як цыкл паралелей з блокаўскай "Кармэн", дзе, захаваўшы памер і колькасць блокаўскіх радкоў, замяніла сімвалы Блока і Дэльмас, добра мне вядомыя па яго Дзённіках і пісьмах, сімваламі нашымі з Мідасам.

Такім чынам, назва "Адказы Кармэн" азначае і "Адказы чые" (Кармэн – Тарэадору і Паэту), і "Адказы каму" (мае – блокаўскай Кармэн).

Самым дарагім з Адказаў – для мяне быў Шосты. Як ролевы маналог – я любіла чытаць яго на публіцы ў тыя сцэнічныя дні. Шосты Адказ – адзіны з цыкла, дзе не былі строга выкананыя мной жа зададзеныя ўмовы захавання колькасці радкоў і рыфмоўкі. Для электроннай версіі кнігі – я ўсё ж такі зрабіла варыянт, які гэтым умовам адпавядае. На памяць – варыянт першы:

Шосты Адказ

Цыганка і тарэадор.
Заўжды. Забытыя імёны.
Да першага кітэ – натоўп
Напружанасці ў скронях цёрны
Так адчувае! Гэта страсць –
Крыві грымотнай кастаньеты!
Як зверу – сэрцу нападаць
На складкі прывіднай мулеты.
Пазбаўленая спеву іх –
Здаецца музыка нямою!
Не ў позірк, у агні – глядзі!!!
Пакуль шаўкоў, і рук, і промняў
Зыходзіць беласцю палёт,
Паводдаць стыне – несмяротным
Начы імгненнем – клубаў сход
У скрыжаваннях сіні з лёдам...
Глядзі! Так у маёй гульні
Складзем з двух самалюбстваў рэўнасць
І раптам бровы нахілім,
І будзе бездакорнай бледнасць,
Каб глянец – тонкім быў святлом.
Зноў прыйдуць развітання міласць
І ў час, ахоплены агнём, –
Невычарпальная пачцівасць.
Зачыніць позірк мой на сем
Замкоў адданасці чаканні:
Так да Сустрэчы ён хацеў
Мае схваць прыгатаванні.
А ты – заўважыш!!! Ты – самкнеш
Абдымкаў прывідных грані,
У міг найпершы – ты ўзнясеш
Нядбайнасць пасмы над вачамі.

16 верасня 2002 г.

(пераклад з рускай мовы: 20 снежня 2003 г.

і 2 студзеня 2004 г.)

Тэрэза
верасень 2011